

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/dodatki-historyczne-do/61204,Dodatek-historyczny-Instytutu-Pamieci-Narodowej-Oddzial-w-Rzeszowie-Nowiny-8-lis.html>
27.02.2026, 16:52

Dodatek historyczny Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie – „Nowiny”, 8 listopada 2018

08.11.2018

- Tomasz Bereza, *Kiedy wybiliśmy się na Niepodległość?*
- Dariusz Iwaneczko, *Orlęta Przemyskie – w walce o niepodległość Polski*
- Jacek Magdoń, *Żołnierz Niepodległości. Franciszek Kolbusz (1895–1940)*
- Grzegorz Leszczyński, *Krośnieńscy „Ojcowie Niepodległości”*
- Tomasz Róg, *Walki polsko-ukraińskie w powiecie cieszanowskim (listopad–grudzień 1918 r.)*

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Rzeszowie

Dodatek historyczny Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie

Szanowni Państwo!

Niepodległość jest wartością nadrzędną w dziejach wspólnot narodowych. To niepodległość kształtuje wymiar naszej wolności, sposób życia, zwyczaje, język, kulturę – te elementy, które określają tożsamość. Dlatego liczne pokolenia Polaków rzuciły się w wir walki, kładąc na szali własne sprawy i własne życie, aby osiągnąć stan niepodległości i dać możliwość tworzenia warunków dla rozwoju swojego państwa. To poświęcenie ukształtowało nasz charakter narodowy. Wdzięczni pokoleniom, które przeminęły, wpływamy na teraźniejszość, ale nie możemy też zapominać o pokoleniach, które przyjdą po nas. Jak powiedział Roman Dmowski, „Obowiązki względem ojczyzny, to nie tylko obowiązki względem Polaków dzisiejszych, ale także względem pokoleń minionych i tych co po nas przyjdą”.

Z okazji 100 rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę przygotowaliśmy dla Państwa specjalny dodatek historyczny, mając nadzieję, że teksty przybliżą Państwu lokalny czyn niepodległościowy i jednocześnie pogłębią refleksję dotyczącą wielkiego dzieła naszych przodków.

dr Dariusz Iwaneczko
dyrektor Oddziału IPN w Rzeszowie

Kiedy wybiliśmy się na Niepodległość?

Tomasz Bereza

Kiedy odzyskałyśmy Niepodległość po okresie zaborów? Odpowiedź na to pytanie wydaje się oczywista: 11 listopada 1918 roku. Formalnie dzień ten został ustanowiony świętem państwowym – Świętem Niepodległości – dopiero w 1937 roku. Data 11 listopada ma jednak charakter symboliczny, umowny. Podobnie jak stwierdzenie, że okres zaborów trwał 123 lata, podczas gdy dla terenów dzisiejszego Podkarpacia było to aż 146 lat, bo przecież pierwszy rozbiór Polski nastąpił w roku 1772.

Z perspektywy późniejszych wydarzeń istotne znaczenie dla naszych stron miało „Orędzie do Narodu Polskiego”, wydane 7 października 1918 r. przez warszawską Radę Regencyjną. Odwołując się do zasad ogłoszonych w orędziu prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej Thomasa Woodrowa Wilsona, Rada zapowiadała utworzenie niepodległego państwa, obejmującego „wszystkie ziemie polskie”.

Wprawdzie ów warszawski rząd był postrzegany przez wielu jako narzędzie polityki zaborców – niemieckiego i austriackiego, niemniej jednak orędzie wywołało spory rezonans w Galicji. Środowiska patriotyczne doskonale wykorzystały je do propagandy. Z radością przyjęła orędzie m.in. Rada Miejska w Przemyślu, gdzie wieczorem tegoż dnia odbył się wiec endecji i socjalistów. Od 7 października polska flaga powiewała nad ratuszem w Ropczycach. W niedzielę 13 października

Fragment mapy kolejowej Galicji (ze zbiorów Igora Witowicza).

uroczyste posiedzenie odbyła Rada Miejska w Krośnie. Z entuzjazmem do warszawskiego orędzia odniosła się również Rada Miejska w Jarosławiu. Podczas obrad 20 października jej przewodniczący, a zarazem burmistrz miasta dr Adolf Dietzhus stwierdził: „Po blisko 150 latach niewoli dożyliśmy dawno i gorąco wyczekiwanej chwili, że nareszcie stajemy w rządzie narodów wolnych, które same o sobie stanowią mają prawo. Ostatnie wypadki polityczne powołują Polskę do działania jako samodzielne państwo, a Polaków

czeka praca ciężka i długa budowy państwa. [...] Składamy Najdostojniejszej Radzie Regencyjnej z powodu ogłoszenia manifestu powołującego do życia politycznego wszystkie dzielnice Ojczyzny jako samodzielne, niepodległe Państwo Polskie – hołd jako najwyższej władzy całego Polskiego Narodu”.

Niezależnie od słownych deklaracji oraz manifestacyjnego demonstrowania narodowej symboliki podejmowano konkretne działania, mające zapewnić społeczeństwu bezpieczeństwo w okresie przejściowym, jak też przygotować struktury do przejęcia władzy wraz z ostatecznym załamaniem się panowania Austriaków. Już 20 października w Sanoku powołano Komitet Samobrony Narodowej z adwokatem Wojciechem Ślęczką i profesorem gimnazjalnym Adamem Pytlem na czele. Niewątpliwie wpływ na te decyzje miały niepokojące informacje ze Lwowa, gdzie Ukraińcy ogłosili utworzenie własnego państwa, które miało obejmować Bukowinę, Zakarpacie, Galicję Wschodnią oraz tereny zamieszkiwane przez Łemków;

według późniejszej deklaracji miało ono pozostawać w federacji z monarchią austro-węgierską. Na południe i wschód od Sanoka obserwowano niebezpieczną dla polskich aspiracji aktywność Ukraińców.

28 października 1918 r. powstała w Krakowie Polska Komisja Likwidacyjna jako tymczasowy organ władzy cywilnej i wojskowej w Galicji. Komisja miała funkcjonować do chwili objęcia tego obszaru jurysdykcją rządu polskiego (ogólnokrajowego) w Warszawie. W jej skład weszło 23 polskich posłów do wiedeńskiej Rady

Pliki do pobrania

[Dodatek Oddziału IPN w Rzeszowie – „Nowiny”, 8 listopada 2018 \(pdf, 3.74 MB\)](#)